PROJET
PLAN D'ÉTUDES
2025

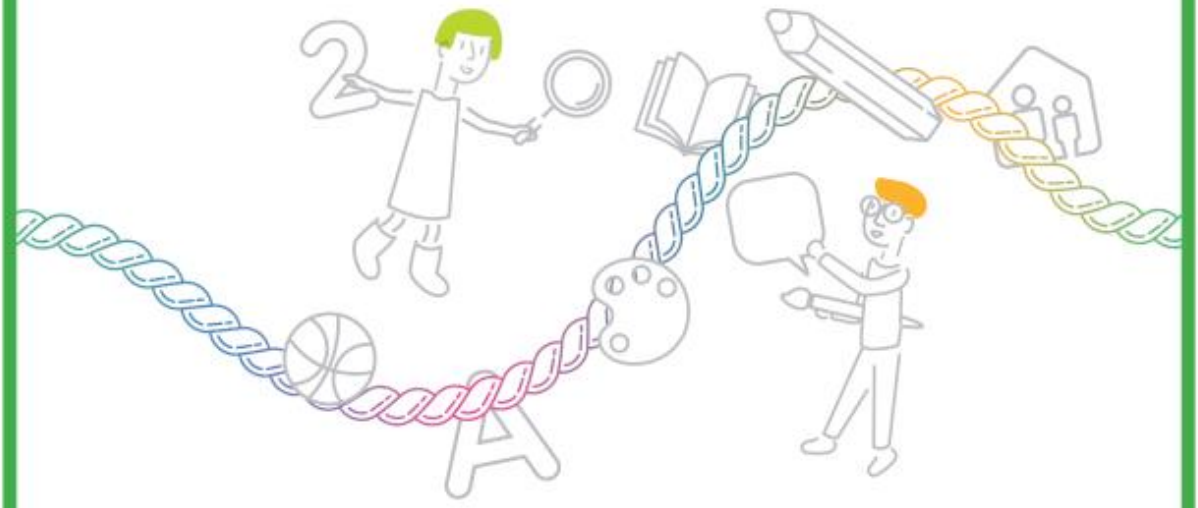

KONSULTATIOUNSPHAS

Bildungsberäich

COLAB-WORKSHOP 5
'Méi Transversalitéit am Plan d'études?'

24. a 29. November 2022- EduPôle zu Walfer an online via Teams

SCRIPT
Service de Coordination de la Recherche et de l'Innovation pédagogiques et technologiques

Curriculum
Division SCRIPT

Introduktioun an d'CoLab-Theema 'Méi Transversalitéit am Plan d'études?'

Et ass eng faarweg Palett un Theemen, Projeten, Initiativen a Konzepter, déi schonn haut, all Dag an a nieft de Schoulfächer an de Lëtzebuerger Grond- a Sekundarschoulen ëmgesat gëtt fir d'Entwécklung vun transversale Kompetenzen bei Kanner a Jugendlechen ze fërderen.

Haut den Owend schwätzen mir iwwer Léiererliefnisser, déi an der Schoul oder baussent der Schoul als Schoulaktivitéite stattfannen. Et sinn déi Léiermomenter, déi de Kanner an eis Erwuessener am Réckbléck net seelen als déi prägenst a schéinste Schoulmomenter am Gedächtnis bleiwen. D'transversaalt Léieren ass e vaste a faarwegt Feld, wat beim Kand a Jugendlechen an der Regel ganz positiv konnotéiert ass, wéi folgend Ausso aus der Fachliteratur bestätegt:

> "Ein im Ganzen positives Bild fächerübergreifenden Lernens zeigen auch die Reaktionen der Lernenden, die sich vor allem für die Lebensnähe fächerübergreifender Themen und die selbstständigen Arbeitsformen erwärmen" (Caviola et al. 2011: 13).

Zwou Kennzeechen vun transversalem Schaffen kënne mer do zréckbehalen: D'Liewensnooheet, den Accent läit theematesch op gesellschaftlech relevanten, alldagsnoen Problemstellungen an d'selbstständeg a kollaborativ Aarbechtsformen vum transversalen Unterrecht.

Den Titel vun dësem CoLab 'Méi Transversalitéit am Plan d'études?' ka mat Bléck op de Begrëff 'transversal' des Kéier abstrakt gewierkt hunn. 'Transversal' heescht an eisem Kontext, sou vill wéi 'querleiend' zu de klassesche Schoulfächer (vgl. Scharnhorst/Kaiser 2018: 15). Dat kann um Niveau vun de Fächer bedeiten: am fachgebonnenen Unterrecht méi transversal Theemen behandelen. Dat kënnen Theemen a Beräicher sinn, wéi: Data literacy (den Ëmgang mat Daten), media literacy (den Ëmgang mat Medien), financial literacy (Bildung am Ëmgang mat Finanzen) – dat kann och Entrepreneurship sinn (wat kann um Niveau Fondamental z. B. bedeiten, Responsabilitéit ze iwwerhuelen bei engem Projet), dat kënnen Theeme wéi Nohaltegkeet sinn an dat kënnen aner Theeme sinn, déi an engem konkrete Fach mat där Fachperspektive kënne behandelt ginn, awer duerchaus als Theema doriwwer eraus reechen. Transversal kann och bedeiten, dass Perspektiven a Methouden aus méi Fächer kënne verbonne ginn an interagéieren. An 'Transversal' kann heeschen: ausserhalb vum Fach, kengem Fach zouzeuerdnen (vgl. Scharnhorst/Kaiser 2018: 17). Fir dëse CoLab géif ech virschloen d'Definitioun vu Cole a Bradley 2018 ze notzen, déi d'Transversalitéit ganz allgemeng definéiert hunn als 'e Prozess, an deem Wäerter, Iddien, Sproochen, Konzepter an Approchen matenee interagéieren a sech iwwer kulturell an disziplinaresch Grenzen ewech beweegen' (vgl. Cole/Bradley 2018).

Den ageblennte Schema aus der Publikatioun vum *Unesco Bangkok Office* (2019) soll Iech eng Iddi ginn, wéi breet de Begrëff vun den transversalen Kompetenzen ausgeluecht gëtt.

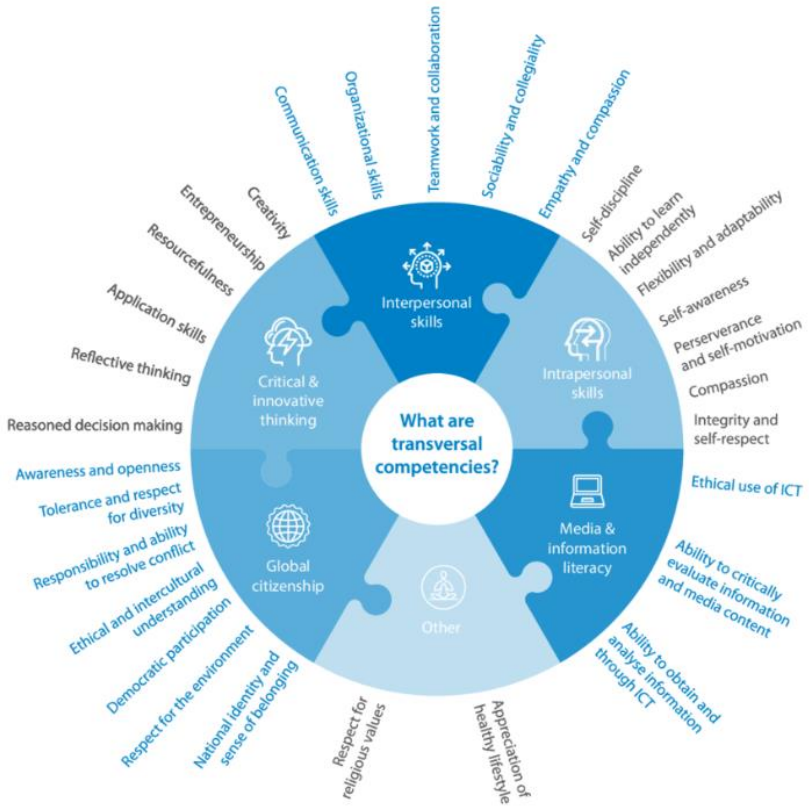

(Unesco Bangkok Office 2019: 2)

Mir wëllen haut mat Iech iwwer all déi Unterrechtsformen, Unterrechtstheemen a Momenter an der Schoul diskutéieren, déi sech iwwer d'Grenz vum klassesche Fächerkanon erausbeweegen. Wéi sinn se zäitlech a räimlech organiséiert? Wou fanne se Plaz am Stonneplang? Wéi ee Methoudekoffer gëtt benotzt? Wéi eng Unterrechtsziler viséiert den transversalen Unterrecht a wéi ee Stellewäert hunn transversal Theemen momentan am Plan d'études?

Mir schwätzen iwwer eng sëllech Initiativen an der Schoul, iwwer Projeten, Projetsdeeg, Projetswochen, iwwer Schoulexkursiounen, dauerhaft Konzepter vu fächeriwwergräifendem Unterrecht an transversal Theemen am Fachunterrecht.

Am CoLab haut interesséieren eis konkret déi folgend Froen:

- Wéi verstinn a liewen mir de Begrëff 'Transversalitéit' am Lëtzebuerger Schoulalldag?
- Wéi eng transversal Schlësselkompetenzen muss de Plan d'études förderen?
- Wéi eng Plaz soll d'Evaluatioun hei hunn?
- Wat si Krittäre vun engem gudden transversalen Unterrecht?

- Wou a mat wéi enge Methoude gëtt schonn transversal geschafft?
- Wou leien d'Limitë vum transversale Léieren an der schoulescher Ëmsetzung?

Fir dem Theema vun dësem CoLab 'Méi Transversalitéit am Plan d'études?' méi no ze kommen, stellen ech Iech elo an engem éischte Schrëtt aus där Bandbreet u méiglechen Theemen a Projeten, véier Beispiller vir, déi déi verschidden Aspekter vum Schlagwuert 'transversal' fir d'Lëtzebuerger Grondschoul veranschaulechen kënnen: Dir wäert elo méi gewuer ginn, iwwer e 'Piano' an der Schoul, iwwer de Schoulhond Frodo, den Outdoor learning zu Iechternach an Theaterprojeten an der Schoul. Um Schluss vum Virtrag wäerte mir och nach e klenge Roboter, den Ozobot, begéinen.

Dës Impressiounen si just ee klengen Ausschnëtt dovun, wat all Dag uechtert Land realiséiert gëtt. Si illustréieren, dass et zur Komplexitéit vum Sujet, deem mir eis haut zesummen unhuelen, dozou gehéiert, dass en theematesch a realisatoresch an all Richtunge geet.

De Piano-Projet vun der EIGT

D'École internationale Gaston Thorn, déi am September hir Dieren an der Stad opgemeet huet, huet sech am Virfeld, wéi vill Schoulen domat ausernee gesat, wéi eng Wäerter hir wichteg sinn. D'Prinzipien (Opriichtegkeet, Respekt, Responsabilitéit a Reflexioun) an d'inhaltlech Schwéierpunkten (Demokratie, Musik an Digital Welt) fannen zanter hir transversal Agank an de Schoulalldag.

Déi lescht Woche war een Deel vun der Schülerschaft domat beschäftegt e Konzept ronderëm de Piano auszeschaffen, deen am Hall vum Gebäi en neit Doheem fonnt huet. D'Schüler hu Reegelen am Ëmgang mam Piano definéiert a sech mam Wäert a pädagogesche Potential iwwerhaapt vu Musek ausernee gesat. Si hunn ënnert sech Tuteuren bestëmmt, déi jiddferengem aus der Schoulcommunitéit, dee wëll, d'Pianospillen kënne bäibréngen. A si hunn Tutorials um IPAD entwéckelt fir d'Lidd vum Mount ze vermëttelen.

Wat fir een Impakt wäert de Piano op d'Schülerinnen a Schüler hunn, déi kollaboréieren?

De Piano-Projet weist eis, wéi sech iwwergeuerdnet Prinzipien bis an de Schoulalldag erof deklinéieren loossen a wou d'Stellschrauwen an der Praxis sinn, fir dass 'Prinzipien' net just Säz um Pabeier bleiwen.

Sou wéi d'EIGT ginn d'Schoulen ganz allgemeng alt méi op de Wee sech iwwergeuerdnet Prinzipien a Schwéierpunkten ze ginn. Momentan sinn z. B. 13 Grond- a Sekundarschoulen zu Lëtzebuerg dem Réseau vun den UNESCO-Schoulen ugeschloss. Si verankeren an hirem Schoulalldag a pädagogesche Schaffen d'Pilieren vun der UNESCO.

De Projet Frodo an aner Projeten zur Ausbildung vu Selbst- a Sozialkompetenzen an der Schoul

D'Bedeitung vum perséinleche Wuelbefannen, vun emotionaler a sozialer Stabilitéit gëtt ëmmer méi an der internationaler Curriculumsentwécklung ënnerstrach. De ganze Volet gëtt rezent och dacks mam Begrëff vun der 'Häerzensbildung' ëmschriwwen. Am Plan d'études fanne mir ënnert de 'Compétences transversales' de Beräich zu den 'Attitudes relationelles an affectives'. Am Fach 'Vie et société' si weider Kärelementer verankert ginn. Mee ginn dës Indikatiounen duer fir d'Wichtegkeet vun de Sozial- a Selbstkompetenzen ze vermëttelen an se an Unterrechtsziler ëmzesëtzen?

De SEE-Learning-Programm ass e Curriculum, dee fir den internationalen Asaz entwéckelt ginn ass. De SEE-Learning steet fir soziaalt, emotionaalt an ethescht Léieren. De Programm bitt konkret Unterrechtsvirschléi vum Cycle 1 bis an de Lycée, fir Fäegkeeten, wéi Empathie, d'Reguléieren vun den eegenen Emotiounen an Engagement am fachgebonnen an net-fachgebonnenen Unterrecht ze vermëttelen, ze üben, ze erliewen. Momentan applizéieren zu Lëtzebuerg zwou Lycéeën an eng Grondschoul den SEE-L-Curriculum. Oft ginn fächeriwwergräifend Projeten am Fondamental och iwwer de PDS realiséiert. Gäre kënne mir haut iwwer d'Instrument PDS fir d'Verankerung vun transversalen Elementer am Schoulalldag diskutéieren.

An d'EIGT ass och vun Ufank un ee véierbeenegen Kolleg mat agezunn: de Frodo schafft als Schoulmupp an der École internationale Gaston Thorn. Hien ass net deen eenzegen Assistenzhond an net dat eenzegt Assistenzdéier, dat an der lëtzebuerger Bildungslandschaft momentan agesat gëtt. Et gëtt och mat aneren Déieren, wéi Ieselen a Päerd, an der pädagogescher an therapeutescher Aarbecht mat Kanner geschafft. D'Déier bewierkt eppes beim Mënsch, hëlleft Sozialkompetenzen a ganz konkrete Situatiounen ze entwéckelen.

Transversalitéit an BNE

Mir kommen zu engem anere Beispill fir Transversalitéit a ginn eraus an d'Natur. Vill Schoulen verlageren mëttlerweil zäitweis hiren Unterrecht no baussen. Am Cycle 1 ass den Ausfluch an d'Natur ee feste Bestanddeel vum Stonneplang. Vum 10. bis den 28. Oktober hat den Éducatiounsministère fir 'D'Mir si raus-Wochen' mobiliséiert. Des Initiative huet als Zil, de Schoulen an de Kanner Loscht ze maachen, eng Rei vun hire Léieraktivitéiten baussen ze maachen. Dobaussen ze léieren huet bei ville Kanner positiv Auswierkungen op d'Sozial-, Selbst- a Saachkompetenz a ganz allgemeng op d'Ausbildung vun Naturverbonnenheet (vgl. Jakob von Au/Jucker 2022). 'Dobausse' kann een Ophänker sinn fir gesellschaftrelevant Theemen, wéi Nohaltegkeet, besser unzeschwätzen. D'Fotoandréck vun der I-EBS-Initiative 'Léieren beim Séi' vun der Millermoaler Schoul zu Iechternach

gesitt Dir hei stellvertriedend fir Schoulen, déi probéieren den 'Outdoor learning' dauerhaft an de Schoulalldag ze integréieren. D'I-EBS-Initiative 'Léieren beim Séi' versicht baussen an der Natur Kanner mat Förderbedarf bei hirer Selbstentwécklung ze ënnerstëtzen. Duerch Team-Erfarungen gëtt de Wäert vu Gruppepartizipatioun an dem kooperatiive Léieren vermëttelt. D'Kanner sollen duerch d'direkt Erfarungen an der Natur, Spaass un de MINT-Fächer kréien.

A play in a day

All Kand léiert anescht. Sou kënnen och Musik, Beweegung an Theater zu Methoude ginn fir d'Kand opzemaachen fir z. B. Sproochwëssen oder Geschichtswëssen besser ze verënnerlechen. Et ass eng Eegenaart vum transversalen Unterricht, dass en iwwert dat reng Kognitiivt erausgeet, an didaktesch an inhaltlech déi dräi Dimensiounen – Geescht, Kierper an Emotiounen matabezitt an sou déi ganzheetlech Weiderbildung vum Mënsch, viséiert.

Den 'A play in a day' ass eist véiert Beispill fir transversaalt Léieren an der Schoul. D'Initiative vum MIMAMU-MAKEDRA-Projet vum SCRIPT huet als Zil an der Schoul innerhalb vun 12 Stonnen ee Spektakel vun A-Z op d'Bühn ze bréngen. Mat MIMAMU a MAKEDRA kann d'Léierpersonal bei der Realisatioun vu kulturelle Projeten op professionell Theater- a Musikpädagogen zréckgräifen.

Fir den transversalen Unterrecht gëllt, dass den Enseignant als Generaliste net an all Domaine eng Fachkompetenz ka matbréngen. Co-Teaching a professionell Intervenanten kënnen eng wäertvoll Ënnerstëtzung sinn fir transversal Iddien an Ziler ëmzesetzen. Wéi kënnen se beschtméiglech matenee interagéieren?

D'Zil vun der Theaterpädagogik ass net, dass all Kand soll en Acteur ginn. Et ass vill méi d'Kreativitéit op allen Ebenen, déi e Projet, wéi 'A play in a day' férdert: Engt Kand moolt léiwer d'Bühnebild, dat anert wëll den Toun arrangéieren, an nach anerer fannen sech fir den Optrëtt. Den Ëmgang mat Stress gëtt trainéiert. D'Klass réckelt als Team zesummen: Et ass 1 Dag Zäit fir eppes Grousses ze schafen.

Aktuell hëlt de Plan d'études kee Bezuch op den Theater als Spillwiss fir Teamaarbecht ze üben, Gefiller auszedrécken oder als Tool zur Angschtiwwerwannung fir viru Public ze schwätzen. Den Theater gëtt am Plan d'études gréisstendeels als Medium unerkannt fir *d'Production orale* am Däitschen an am Lëtzebuergeschen ze üben. Ganz kuerz gëtt en och als Informatiounsquell erwänt, fir déi transversal Kompetenz *'saisir l'information'* am Medieberäich ze üben. Wat géif sech veränneren, wann den Theater nach méi verankert géif?

Wat muss de Plan d'études an de ganze Curriculum vun der ëffentlecher Schoul leeschten, fir déi konkret Gestaltung vun enger méi transversaler Schoul an der Praxis ze motivéieren an ze vereinfachen?

Kennzeechen a Prinzipien vu fächeriwwergräifendem Unterrecht

Eng spezifesch Methodik vu fächeriwwergräifendem an transversalem Unterrecht gëtt et net, mee et ass awer an der Regel eng Gestaltung vun Unterrecht, déi

Inhaltlech:

- Theemen, Phänomener a Problemer behandelt, déi méiperspektivesch ugeluecht d. h. déi facettëräich sinn a méi Fakteuren matabezéien, déi un d'Erfarungswelt vum Kand uschléissen a gesellschaftlech relevant sinn.

Et ass en Unterrecht, deen:

- Ënnert dem Leitzil vun der Mündegkeet fachlech Perspektiven wëll uneegnen an se integréiert fir Phänomener ze verstoen, e Problem ze beaarbechten oder e Produit hirzestellen. Dobäi reflektéiert en déi verschidde Perspektiven, op déi en zréckgräift.

A methodesch:

- Sinn et Unterrechtssettings, déi d'eegestännegt an matbestëmmt Léieren erméiglechen. Oft ass et Projektunterrecht. Den Unterrecht soll doriwwer eraus ënnerschiddlech Erfarungen erméiglechen, an ënnerschiddlechen Interessen gerecht ginn. E soll Léiersituatiounen schafen, déi komplex Ufuerderunge stellen an zur Reflexioun iwwer den Afloss vun ënnerschiddlechen Perspektiven ureegen (vgl. Hempel 2020: 37).

Transversal Kompetenzen als Schlëssel fir op eng onbestänneg Zukunft virzebereeden

Et ass dervun auszegoen, dass 65 % vun de Kanner, déi lo schonn hir Grondschoulausbildung ufänken, duerno an Aarbechtsberäicher a Beruffer wäerte schaffen, déi et haut nach net gëtt (vgl. ONQS 2020: 15, zit. n. Genner [2017]). Et gëtt vill doriwwer nogeduecht, wat een de Kanner fir Schlësselkompetenzen wëll mat op de Wee ginn fir d'Zukunft – an am Ëmkéierschluss och doriwwer, wéi eng Kompetenzen u Bedeitung wäerte verléieren.

Wann anescht geschafft wäert ginn, muss dann net och anescht geléiert ginn?

Wa mir eis mat engem Iwwerschaffe vum aktuelle Plan d'études fir 2025 auserneesetzen, ass et wichteg, dass mer eis bewosst sinn, dass d'Kanner, déi dëst Joer – am Joer 2022 - gebuer ginn, d'Grondschüler vun 2025 wäerte sinn. Si wäerten viraussichtlech ëm d'Joer 2050 Deel vun Aarbechtspopulatioun ginn a mat de Berechnungen vun haut fréistens Enn 2080 an d'Pensioun goen (vgl. NCCA 2020: 1).

Säit de 70er Joren gëtt ëmmer nees doriwwer diskutéiert, ob eng – an déi traditionell Fächer – agedeelte Schoul, duergeet, fir d'Kanner op déi Problemer virzebereeden, déi se an Zukunft erwaart. Kann den traditionelle Fächerkanon transversal Themen ausräichend integréieren oder brauch et eng Ergänzung a Form vu méi transversalem Unterrecht (vgl. Caviola 2011: 21)?

Bildung fir nohalteg Entwécklung

D'Verhale vum eenzelnen an der Gesellschaft sou gëtt prognostizéiert, huet spierbar Auswierkungen op déi grouss Schlësselprobleemer vun eisem Zäitalter, op eis an zukënftege Generatiounen hir Liewensqualitéit. D'Vereenten Natiounen hunn am Joer 2015 eng Aart neie Contrat social geschloss. 17 global Ziler goufen sech bis d'Joer 2030 gesat. Lëtzebuerg huet dës Agenda 2030 ugeholl. Bildung fir nohalteg Entwécklung soll de Schlëssel sinn, fir de 17 Ziler ze begéinen. D'Konzept BNE mécht dorop opmierksam, dass et zu den Aufgabe vun der Schoul gehéiert, de Bierger vu muer ze vermëttelen, wéi ee verantwortungsvoll an nohalteg an der Welt liewen an handele kann.

Säit Ufank 2000 goufen international verstäerkt Referenzkaderen ausgeschafft, déi en Inventar u Schlësselkompetenzen, sougenannten 21st century skills, virschloen fir de jonke Mënsch vu muer, un deem sech d'Bildungssystemer weltwäit beim Ausschaffen vun hire Léierpläng orientéieren kënnen. D'Curriculumsdivisioun vum SCRIPT huet eng Visioun vum jonke Mënsch ausgeschafft, dee 'selbstbewosst', 'vernetzt', 'fierwezeg', 'kreativ' an e 'Citoyen' soll sinn, an e Kader mat 5 Schlësselkompetenzen, deen op den internationale Virleefer an dem domat verbonnen Fuerschungsstand baséiert an op de Finalitéiten vun de Sectiounen a Fächer am Enseignement Secondaire. D'Visioun an déi 5 Schlësselkompetenzen (Multiliteracy Kompetenz, Selbstkompetenz, Transformativ Kompetenz, Denkkompetenz a Sozialkompetenz) déngen zanter dem Schouljoer 2020/2021 eiser Divisioun an de Programmkommissiounen vum Enseignement Secondaire als Orientéierung beim Ausschaffen, Iwwerschaffen an Ausriichten vu Fach- a Sektiounsprogrammer am Secondaire. Si wierken fächeriwwergräifend a fächervernetzend, wa Sektiounsprogrammer geschriwwe ginn an iwwer de ganze Curriculum nogeduecht gëtt (vgl. Division du développement du curriculum 2022a).

D'Schlësselkompetenzen vum 21. Jorhonnert sollen d'Konzeptioun, d'Selektioun an d'Iwwerschaffen vum gesamten Curriculum leeden. Se solle kee weideren 'Ad on' sinn, mee si sollen fir den Opbau vum Curriculum sënnstëftend sinn.

Dat erfuerdert beim Iwwerschaffen vum Plan d'études dësen als e Kompass fir de Jonke vu muer ze gesinn an oppen a beduecht der Fro nozegoen, wat bei der Ausbildung vum Kand am Fondamental wichteg ass, wéi eng Inhaltsberäicher misste gestäerkt ginn, a wat manner wichteg ass.

Am éischte CoLab zur Visioun vum Fondamental, am Februar d'lescht Joer, goufen d'Participanten gefrot, wéi eng Kompetenzen dem Kand am Fondamental solle vermëttelt ginn. Genannt goufen fachgebonne Kompetenzen, sozial-emotional Kompetenzen, Denkkompetenzen a Selbstkompetenzen:

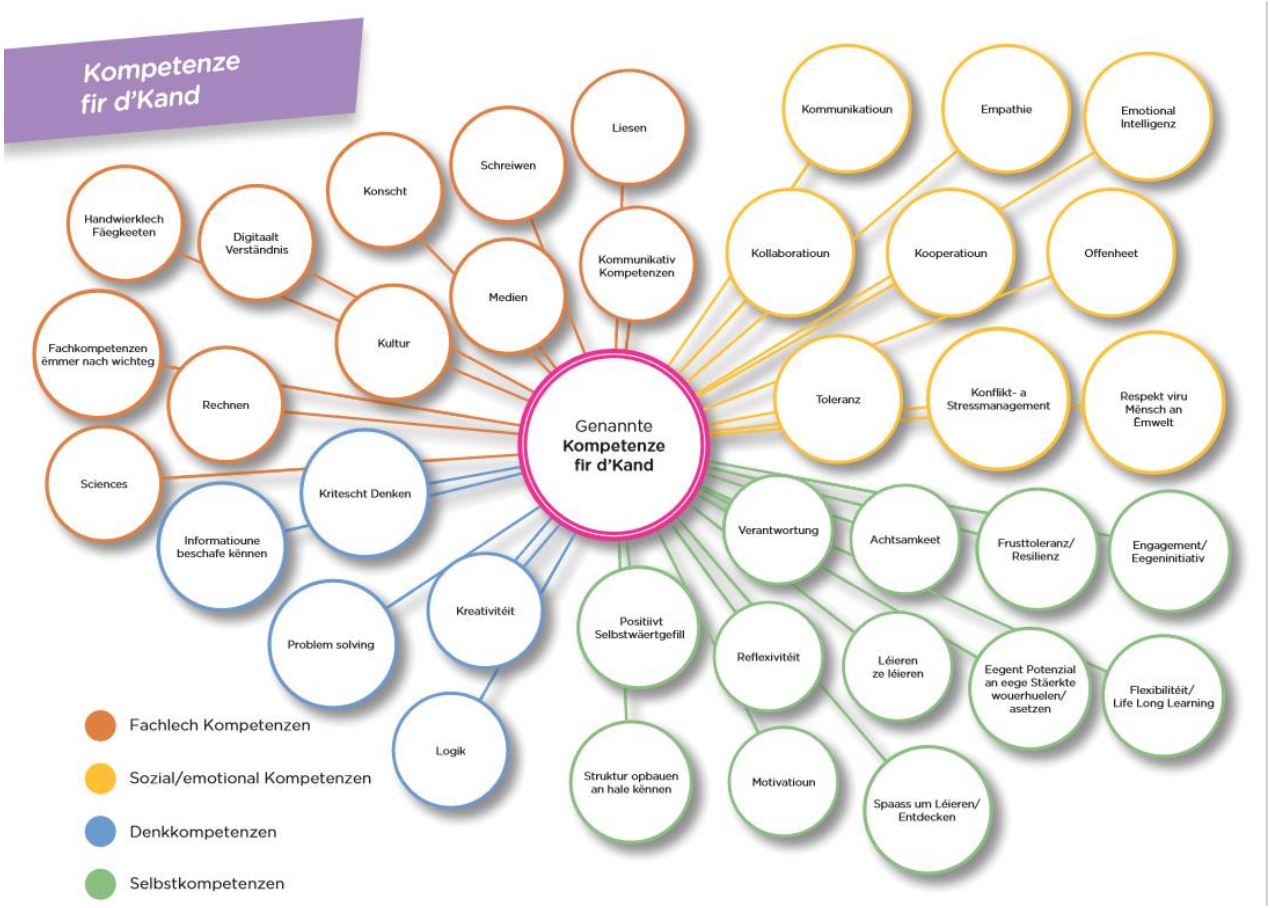

(vgl. Division du développement du curriculum 2022b: 16)

D'lescht Schouljoer hu mir an engem separate CoLab och d'Elterevertrieder invitéiert mat eis iwwer en neie Plan d'études fir d'Grondschoul ze diskutéieren. Aus dem Rapport, deen Dir an den nächste Wochen och wäert fäerdeg gelayout op eisem Site fannen, hunn ech Iech folgend Aussoen erausgezunn:

- Et ass opgefall, dass d'Pädagogik, also d'Aart a Weis, wéi de Kanner Wëssen a Kompetenzen an der Schoul vermëttelt ginn, d'Participanten méi beschäftegt huet, eréi de Contenu vum Plan d'études selwer, also d'Wëssen u sech.
- D'Freed um Léieren kann duerch ënnerschiddlech Outilen erreecht ginn (spilleresch, a Beweegung, duerch Projeten …) an erhéischt d'Motivatioun fir ze léieren.

- D'Kanner sollen iwwer eng breet Palette un Angeboter a verschidden Aktivitéiten selwer hir Kompetenzen an Interêten entdecke kënnen.
- D'selbstbestëmmt a projetsbaséiert Léieren soll eng ganz Rei u Kompetenzen, déi am Moment net genug gefërdert ginn, méi an de Mëttelpunkt réckelen.
- Fir d'Eltere sinn d'Sozialkompetenzen essentiell, déi aus dem Kand e Mënsch maache géingen, dee säi Wee och an der Gesellschaft am grousse Ganzen fanne kann: solidaresch sinn, Respekt weisen, am Grupp funktionéiere kënnen, seng Emotiounen am Grëff hunn etc.. An deem Kontext ass och de Wonsch opkomm, dass d'Enseignanten zum Theema '21st Century Skills' forméiert ginn.
- D'Fuerderung, dass de Plan d'études méi no un de Kompetenze soll drun sinn, déi d'Kanner fir d'Liewen wäerte brauchen, spigelt sech am Wëssen an an de Kompetenzen, déi de Plan d'études soll vermëttelen. D'Participanten hunn gefuerdert, dass e. a. d'STEAM-Fächer (science, technology, engineering, arts and mathematics) méi wichteg ginn, awer och déi lëtzebuerger an international Kulturen an Traditiounen. Déi sexuell Opklärung sollt schonn an engem fréien Alter thematiséiert ginn an och déi handwierklech Fäegkeeten sollten am Plan d'études hir Plaz fannen (vgl. Division du développement du curriculum 2022c: 14).

De klassesche Fächerkanon

De Lëtzebuerger Schoulsystem steet, wéi vill Bildungssystemer uechtert Welt, an enger Traditioun, déi versicht, d'Wierklechkeet a Fächer ze uerdnen, fir se esou tangibel a beschaffbar ze maachen. De Fächerkanon, wéi mir en an der Grondschoul virfannen, ass zanter dem 19. Jorhonnert quasi onverännert bliwwen. D'Fächer erméiglechen eis d'Siicht op d'Welt ze uerdnen, dat ass eng enorm Leeschtung. Et sollt een awer och kucken, wou de Fächerkanon an d'Schoulwëssen, wat do traditionell seng Plaz reservéiert huet, eng Form vu Begrenzung am Léieren sinn (vgl. Tenorth 1999; Diederich/Tenorth 1997).

D'Verfächerung an der Schoul huet donierft och sozial Konsequenzen, well duerch d'Hierarchie vun de Fächer d'Schoul hir Selektioun mécht: Et ass festgeluecht, wat fir eng Fächer et ginn, wéi eng dovun Haapt- a wéi eng Nierwefächer sinn, a wéi eng Leeschtungen a wéi enge Fächer eppes déngen fir schoulesch weiderzekommen:

> „Wenn's ernst wird in der Schule, wird's disziplinär (Künzli 2000, S. 410). Die Unterscheidung von Haupt-, Pflicht- oder Wahlpflichtfach, von ‚zählenden' und ‚nichtzählenden' Fächern macht augenfällig, dass sich im Fach ein gesellschaftlicher Zugriff auf die Schule artikuliert. Der Wert eines Faches lässt sich am Gewicht seiner Note

> ablesen. Auch die Lektionentafel, d. h. die Zahl der Wochenlektionen, die einem Fach (…) zusteht, drückt den gesellschaftlichen Rang eines Faches aus. Noten und das ‚Zeitbudget', über das ein Fach verfügt, sind die ‚Währungen' im System Schule (Caviola et al. 2011: 28)."

Transversal Themen ginn am Fachunterrecht behandelt a mat der Perspektiv vum Fach analyséiert. Fächerwëssen gëtt och am Unterrecht vernetzt a Fächer gi verbonnen. Villes, wat ënner transversal Projeten fällt, gëtt awer och munch mol als manner wichteg an der Schoul wouergeholl. Dëst ergëtt sech aus der Positioun am Curriculum (der Aart vun der Evaluatioun, der Plaz am Stonneplang an dem Koeffizient vum Léierberäich un deen de Projet ugebonnen ass).

D'Transversalitéit am Plan d'études haut

Mat der Bildungsreform vun 2009 gouf de Plan d'études fir den Enseignement Fondamental net méi duerchgängeg a Fächer, mee an Entwécklungs- a Léierberäicher agedeelt. Eng méi grouss Ouverture fir d'fächeriwwergräifend Léieren ass domat gemaach ginn a Schnëttstellen tëscht de Fächer goufe sou ugedeit.

D'Fach 'VieSo'

D'VIESO ass als neit Fach am Fondamental entstan an huet de Religiouns- an de Moralcours ersat. D'VIESO entwéckelt vill Sozial- a Selbstkompetenzen an ass eng Scharnéier fir déi grouss Zukunftsfroen unzeschwätzen. Wat géif passéieren, wa mer d'VieSo vum Stonneplang géifen huelen a soe géifen: Mir traitéieren fortan d'transversal Froestellungen vun der VIESO an aneren verwandte Fächer oder an allen anere Fächer? De Raum fir d'Philosophéiere mat Kanner ze traitéieren, géif en aneren, villäicht méi klengen. D'Awareness, d'Opmierksamkeet, fir Liewens- a Gesellschaftsfroen wier villäicht eng aner.

D'Compétences transversales

D'Compétences transversales sinn am Plan d'études agedeelt an Démarches mentales, Manières d'apprendre, Attitudes relationnelles an Attitudes affectives. D'Éducation aux médias gouf 2011 als transversal Kompetenz am Plan d'études integréiert an 2020 duerch de Medienkompass an de Coding ergänzt.

De Mediekompass

Ausgangspunkt fir de Medienkompass war d'Feststellung, dass et zwar vill Eenzelinitiativen, awer kee gemeinsame Kader fir d'digital Bildung an d'digital Kompetenzen am Fondamental an am Secondaire

zu Lëtzebuerg gëtt an dass d'Mediebildung an der heiteger Zäit ee méi ëmfaassenden Referenzkader brauch.

Säit September 2020 ënnerstëtzen d'Instituteurs spécialisés en compétences numériques (ICN) d'Léierpersonal bei der Gestaltung an Ëmsetzung vu Léieraktivitéiten, déi digital Technologien notzen an zur Entwécklung vu medialen an digitalen Schlësselkompetenzen bäidroen. Computational Thinking, eng vun de 15 Kompetenzen aus dem Medienkompass ass am Fondamental am Cycle 4 an der Mathé verankert a gëtt an de Cyclen 1 bis 3 transversal am Unterrecht agebonnen.

Wann d'Kand am Cycle 3 en Ozobot am Geoscours programméiert an dëse klenge Roboter da wéi geplangt bei senger Präsentatioun virun der Klass iwwert eng Landkaart fiert, wärend et senge Matschüler d'Welt erkläert, dann mécht dëst Kand éischt Codéiererfarungen, et wennt sengt Geowëssen un an et trainéiert zugläicht seng Kommunikatiounsfäegkeeten virun der Klass. Hei entstinn nei 'transversal' Léiermomenter am – net méi sou – klassesche Fachunterrecht.

Am Secondaire fungéiert no enger Pilotphas zanter der Rentrée 22/23 d'Fach 'Digital sciences' op alle 7ièmen am Enseignement secondaire um Stonneplang mat 1 Stonn. Mir fannen an de Finalitéite vum Fach d'Kärinhalter a Methouden vum transversalen Unterrecht. Bei der Evaluatioun steet am Fach 'Digital sciences' d'formativ Evaluatioun, de Prozess, am Virdergrond a net d'Resultat. Zousätzlech zu de klasseschen Evaluatiounsinstrumenter, gouf am Fondamental de Medienpass an am Secondaire den EDUPASS, e Badge-System, agefouert.

D'Schoul zu Lëtzebuerg verännert sech. An et stelle sech vill Froen bei engem spannenden Theema: Méi Transversalitéit am Plan d'études? Mir invitéieren Iech elo an d'Atelieren, déi sech theematech an dräi grouss Beräicher andeelen:

Atelier A – Transversal Kompetenzen am EF an ES

- Wéi eng transversal Kompetenzen sollen d'Kanner weiderentwéckelen?
- Wéi sollen dës Kompetenzen am Plan d'études verankert ginn?
- Déi gréissten Stolpersténg aktuell vs. déi gréissten Hëllef momentan?

Atelier B – Transversaalt Schaffen am Schoulalldag

- Wéi eng Entwécklung- a Léierberäicher passen am Plan d'études gutt beieneen?
- Wat sinn d'Krittären vun engem gudden transversalen Unterrecht?
- Wéi a wat sollt am Kader vun transversalem Unterrecht évaluéiert ginn, wéi a wat net?

Atelier C – Projeten & Initiativen an der Schoul

- Mir diskutéieren d' aktuell Ëmsetzung vu Projeten & Initiativen an der Schoul

Literaturverzeechnis

- Au, Jakob; Jucker, Rolf (2022): Draussen lernen. Neue Forschungsergebnisse und Praxiseinblicke für eine Bildung für nachhaltige Entwicklung. Bern.
- Caviola, Hugo; Kyburz-Graber, Regula; Locher, Sibylle (2011): Wege zum guten fächerübergreifenden Unterricht. Ein Handbuch für Lehrpersonen. Bern.
- Cole, D. R.; Bradley, J. P. (2018): Principles of Transversality in Globalization and Education. In: *Principles of Transversality in Globalization and Education* (pp. 1-15). Springer, Singapore.
- Diederich, Jürgen; Tenorth, Heinz-EImar: Theorie der Schule. Ein Studienbuch zu Geschichte, Funktion und Gestaltung. Berlin 1997.
- Division pour le développement du curriculum (2022a): Vision, valeurs et compétences clés. Luxembourg. URL: https://www.curriculum.lu/vvcc (Stand: 16.12.2022).
- Division du développement du curriculum (2022b): CoLab-Workshop 1: 'Eng gemeinsam Visioun fir den Enseignement fondamental'. 1. an 3. Februar 2022 – Forum Geesseknäppchen an online via Teams. URL: https://www.curriculum.lu/PE-colab1 (Stand: 16.12.2022).
- Division du développement du curriculum (2022c): National Elterevertrieder. CoLab-Workshop 'Projet Plan d'études 2025'. 14. Mee 2022. EduPôle Walfer. URL: https://www.curriculum.lu/PE-colab-elteren (Stand: 16.12.2022).
- Hempel, Christopher (2020): Die gemeinsame Planung fächerübergreifenden Unterrichts. Fallanalysen zur unterrichtsbezogenen Zusammenarbeit von Lehrerinnen und Lehrern. Bad Heilbrunn.
- Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse (2022): Medienkompass. URL: https://www.edumedia.lu/medienkompass/medienkompass/ (Stand: 16.12.2022).
- NCCA (2020): Draft Primary Curriculum Framework. Frequently asked questions. (FAQs) URL: https://ncca.ie/media/4616/faq-document-primary-draft-framework.pdf (Stand: 16.12.2022)
- ONQS (2020): Le rôle de l'éducation dans la préparation des jeunes aux défis du 21e siècle. Luxembourg. URL: https://men.public.lu/dam-assets/catalogue-publications/statistiques-etudes/themes-transversaux/2102-onqs-role-education-jeunes-21e.pdf (Stand: 16.12.2022).
- Scharnhorst, Ursula; Kaiser, Hansruedi (2018): Transversale Kompetenzen. Bericht im Auftrag des Staatssekretariats für Bildung, Forschung und Innovation SBFI im Rahmen des Projekts "Berufsbildung 2030 – Vision und strategische Leitlinien. Schweizerische Eidgenossenschaft. Eidgenössisches Departement für Bildung, Forschung und Innovation SBFI.

- See-Learning: Soziales, emotionales und ethisches Lernen. URL: https://www.see-learning.ch/ (Stand: 16.12.2022).
- UNESCO Bangkok Office (2019): Assessment of transversal competencies. Current tools in the Asian region. URL: https://www.researchgate.net/publication/333700936_Assessment_of_transversal_competencies_current_tools_in_the_Asian_region (Stand: 16.12.2022).